

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om temporär ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner och lagen om arbetslöshetskassor

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om temporär ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner och lagen om arbetslöshetskassor (RP 38/2020 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet för utlåtande.

Utlåtande

Utlåtande har lämnats av

- grundlagsutskottet GrUU 8/2020 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Marjaana Maisonlahti, social- och hälsovårdsministeriet.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Folkpensionsanstalten
- Akava ry
- Finlands näringsliv rf
- KT Kommunarbetsgivarna
- STTK rf
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- Sysselsättningsfonden
- Arbetslöshetskassornas Samorganisation r.f.

Inget yttrande av

- Myynnin ja markkinoinnin ammattilaiset ry
- Företagarna i Finland rf.

Betänkande ShUB 5/2020 rd

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om utkomtskydd för arbetslösa, lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner och lagen om arbetslöshetskassor ändras temporärt. Enligt propositionen ska arbetslöshetsförmån betalas i form av grunddagpenning, inkomstrelaterad dagpenning eller arbetsmarknadsstöd för den självrisktid som föreläggs i samband med att utbetalningen av arbetslöshetsförmånen börjar. Staten ska svara för finansieringen av den arbetslöshetsförmån som betalas för självrisktiden. Dessutom förkortas arbetsvillkoret för löntagare, som är en förutsättning för att få arbetslöshetsdagpenning. Dessutom ska den arbetslöshetsdagpenning som betalas på grundval av permittering inte förbruka maximitiden för utbetalning av arbetslöshetsdagpenningen. Vidare föreslås det att definitionen av permittering i lagen om utkomtskydd för arbetslösa preciseras för att motsvara etablerad tillämpningspraxis.

De föreslagna ändringarna svarar mot det behov av att stärka arbetstagarnas försörjning som följer av de ändringar som har gjorts i arbetsavtalslagen och vissa andra lagar för att snabba upp möjligheterna för arbetsgivarna att anpassa sin verksamhet till den plötsliga och kraftiga nedgången i efterfrågan på produkter och tjänster till följd av coronavirusepidemin.

Propositionen hänför sig till den andra tilläggsbudgetpropositionen för 2020 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt och gälla till och med den 6 juli 2020. Ändringarna föreslås bli tillämpade från och med den 16 mars 2020.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Både Finland och andra länder i världen har vidtagit en rad åtgärder för att bromsa upp och förhindra att coronaviruset sprids. Till följd av det har Finlands ekonomi hamnat i ett läge som i stor utsträckning äventyrar möjligheterna att bedriva företagsverksamhet, likaså sysselsättningen och människors försörjning. På grund av undantagsförhållandena har företagen avsevärt försämrade verksamhetsmöjligheter. Antalet meddelanden om permittering har ökat snabbt sedan de första veckorna i mars, och en del företag har varit tvungna att i stället för permitteringar också tillgripa uppsägningar. De senaste uppgifterna visar att det den 2 april 2020 fanns ungefär 77 000 nya permitterade och 10 000 nya arbetslösa till följd av coronavirusläget. Omkring 357 595 arbetstagare berördes av de samarbetsförhandlingar som hade inletts fram till den 3 april 2020 på grund av coronavirusläget.

Syftet med propositionen är att under dessa exceptionella omständigheter underlätta den ekonomiska situationen för permitterade och andra som får utkomtskydd för arbetslösa. Propositionen baserar sig på ett förslag till åtgärder som arbetsmarknadens centralorganisationer lade fram för regeringen den 18 mars 2020. De föreslog åtgärder för att sänka sysselsättningskostnaderna, göra arbetslagstiftningen flexiblare och samtidigt förbättra den sociala tryggheten för löntagare som

Betänkande ShUB 5/2020 rd

blivit arbetslösa eller permitterade. Den 20 mars 2020 fattade regeringen beslut om de samlade åtgärder som kommer att vidtas.

Riksdagen har redan tidigare godkänt regeringens proposition RP 26/2020 rd med förslag till temporära ändringar i arbetsavtalslagen, lagen om sjöarbetsavtal och samarbetslagen. Ändringarna innebär att fristerna för samarbetsförfaranden och förfarandet för meddelande om permittering (RSv 15/2020 rd) förkortas. Ändringarna avser att underlätta situationen för arbetsgivare inom privat sektor vid plötsliga förändringar till följd av coronavirusepidemin. Ändringarna berör löntagarna och deras försörjningsmöjligheter när fristerna för samarbetsförfarandet och förfarandet med meddelande om permittering förkortas.

De förbättringar i arbetslöshetsförmånerna för permitterade och arbetslösa som nu föreslås är tänkta att ersätta de förkortade tidsfristerna och att samtidigt förbättra försörjningen för dem som får utkomstskydd för arbetslösa. Enligt propositionen betalas arbetslöshetsförmån ut för karenstiden på fem dagar för förmånen. Dessutom förkortas arbetsvillkoret för att en löntagare ska få arbetslöshetsdagpenning. Dessutom ska den arbetslöshetsdagpenning som betalas ut på grundval av permittering inte förbruka maximitiden för utbetalning av arbetslöshetsdagpenning. Vidare ska definitionen av permittering i lagen om utkomstskydd för arbetslösa preciseras för att motsvara etablerad tillämpningspraxis. Ändringarna avses bli tillämpade från och med den 16 mars till och med den 6 juli 2020.

Social- och hälsovårdsutskottet anser att ändringarna är nödvändiga och relevanta. Följaktligen tillstyrker utskottet lagförslaget utan ändringar, men med följande kommentarer.

Dagpenningsperiodens maximitid

De föreslagna ändringarna gäller både permitterade och arbetslösa. Ett undantag är 6 kap. 7 § i lagförslag 1 om lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Paragrafen föreskriver att arbetslöshetsdagpenning som betalas ut under tiden för permittering inte beaktas när maximitiden beräknas. Enligt motiven i propositionen gäller bestämmelsen dels arbetslöshetsdagpenning som betalas ut till helt och hållet permitterade och permitterade med förkortad arbetsvecka, dels arbetslöshetsdagpenning som betalas ut till permitterade med förkortad arbetsdag. Men bestämmelsen gäller inte arbetslöshetsdagpenning till personer som blivit helt och hållet arbetslösa på grund av undantagsförhållanden. Den föreslagna inskränkningen avviker från den fundamentala principen i propositionen, det vill säga att ge alla som har permitterats eller blivit arbetslösa under undantagsförhållandena bättre skydd under arbetslösheten än de har i nuläget. Bestämmelsen ska dessutom bara tillämpas på arbetslöshetsdagpenning som betalas ut på grundval av permittering som börjat den 16 mars 2020 eller därefter och upphör den 30 juni 2020. Utifrån bestämmelsen tillämpas alltså olika maximitider för utbetalning av arbetslöshetsdagpenning för den som permitterats under den tid som avses i bestämmelsen och för den som permitterats vid någon annan tidpunkt.

I sitt utlåtande bedömer grundlagsutskottet övergångsbestämmelsen med avseende på jämlikhetsbestämmelsen i 6 § i grundlagen. Grundlagsutskottet påpekar att det med avseende på grundlagens 6 § vore motiverat att bestämmelserna också skulle gälla andra än personer som är permitterade för viss tid, som det nu föreslås i lagen. Med hänvisning till inkommen information anser grundlagsutskottet emellertid att det finns skäl för att särbehandla permitterade, explicit på grund

Betänkande ShUB 5/2020 rd

av ändringarna i permitteringslagstiftningen. I lagstiftningen om utkomstskyddet för arbetslösa har det vanligen ansetts möjligt att särbehandla förmånstagare av någon orsak som gäller deras person, till exempel ålder (GrUU 57/2016 rd, GrUU 27/2009 rd). Vidare anser grundlagsutskottet att det med avseende på skäligheten i den föreslagna särbehandlingen också är av betydelse att bestämmelserna är temporära.

Social- och hälsovårdsutskottet konstaterar att ändringen av maximitiden är noga avgränsad till den grupp permitterade som bland annat kan beröras av de temporära ändringarna i arbetsavtalslagen och inte särbehandlar mottagare av arbetslöshetsförmåner under den tid som coronavirusläget pågår. Utskottet föreslår därför att 6 kap. 7 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa godkänns enligt propositionen. Den rådande situationen är exceptionell, understryker utskottet och konstaterar att likabehandling av arbetslösa måste vara utgångspunkten under normala förhållanden.

Propositionens ekonomiska konsekvenser

Enligt propositionen svarar staten för de ökade utgifterna för arbetslöshetsförmåner när karensdagarna slopas. Därmed ökar inte Sysselsättningsfondens och arbetslöshetskassornas utgifter för förmåner. Enligt propositionen kommer statens uppgifter att öka med uppskattningsvis 106 miljoner euro, när karensdagarna slopas.

Däremot kommer arbetslöshetskassorna och Sysselsättningsfonden att få större utgifter för förmåner med de ändrade bestämmelserna om hur maximitiden för arbetslöshetsdagpenning förbrukas och att arbetsvillkoret förkortas. Därmed ökar statens utgifter för förmåner med totalt 18,9 miljoner euro, enligt propositionen. Dessutom får Sysselsättningsfonden ökade utgifter också på grund av att arbetslösheten stiger avsevärt på grund av coronavirusläget. Effekterna av de ökade arbetslöshetsutgifterna kan dämpas med hjälp av Sysselsättningsfondens konjunkturbuffert. Enligt vad utskottet erfar kommer fonden att bli tvungen att ta upp lån för att säkerställa likviditeten, när arbetslösheten ökar kraftigt till följd av coronavirusläget. Det är viktigt att Sysselsättningsfondens likviditet säkerställs, påpekar utskottet.

Verkställighet

De föreslagna ändringarna är enligt utskottet nödvändiga för att trygga försörjningen för permitterade och arbetslösa under dessa exceptionella förhållanden. Samtidigt påpekar utskottet att ändringarna belastar verkställigheten hos de som betalar ut arbetslöshetsförmåner samtidigt som de också i övrigt har ökad arbetsbörda när ansökningarna blir fler. I det här läget måste handläggningen av förmånsansökningar löpa smidigare och de som verkställer utkomstskyddet för arbetslösa garanteras adekvata resurser för att möjliggöra så snabb handläggning som möjligt. Utskottet föreslår ett uttalande om detta (*Utskottets förslag till uttalande*).

Ändringarnas giltighetstid har samordnats med tidpunkten för konstaterande av undantagsförhållanden och de temporära ändringarna i arbetsavtalslagen, lagen om sjöarbetsavtal och samarbetslagen, som underlättar och påskyndar permitteringsförfarandet. Ändringarna avses bli tilläpade den 16 mars–6 juli 2020. För att det förkortade arbetsvillkoret på 13 veckor enligt den nya 3 a § i 5 kap. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa ska kunna tillämpas krävs det att det i arbetsvillkoret

Betänkande ShUB 5/2020 rd

kan räknas in minst en kalendervecka efter den 1 mars 2020. Målet är att de ändringar som görs i utkomstskyddet för arbetslösa till följd av de exceptionella omständigheterna i så stor utsträckning som möjligt ska gälla personer som blivit permitterade eller uppsagda till följd av omständigheterna.

Bestämmelserna kommer att tillämpas retroaktivt och vara tidsbegränsade. Därför påpekar utskottet att de som verkställer bestämmelserna måste vara extra noga med att informera förmånstagarna och se till att förmånstagarna har tillgång till vägledning i tillräckligt stor utsträckning.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1—3 i proposition RP 38/2020 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner ett uttalande. (Utskottets förslag till uttalande)

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen omedelbart utreder hur behandlingen av utkomstskyddsförmåner kan göras smidigare och säkerställer att arbetslöshetskassorna och Folkpensionsanstalten kan verkställa förmåner på så sätt att förmåner kan betalas ut med en gång.

Betänkande ShUB 5/2020 rd

Helsingfors 6.4.2020

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Anu Vehviläinen cent
vice ordförande Mia Laiho saml
medlem Kim Berg sd
medlem Anna-Kaisa Ikonen saml (delvis)
medlem Kaisa Juuso saf
medlem Arja Juvonen saf
medlem Noora Koponen gröna
medlem Aki Lindén sd
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Veronica Rehn-Kivi sv
medlem Minna Reijonen saf
medlem Juhana Vartiainen saml (delvis)
medlem Heidi Viljanen sd
medlem Sofia Virta gröna
ersättare Petri Huru saf (delvis)
ersättare Mikko Kinnunen cent
ersättare Mai Kivelä vänst
ersättare Terhi Koulumies saml.

Sekreterare var

utskottsråd Sanna Pekkarinen
utskottsråd Harri Sintonen.